

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕШЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.38 (3206) ●

● ЧАЦВЕР, 14 КАСТРЫЧНІКА, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Самы галоўны падарунак
Творчую дэлегацыю беларусаў Цюмені цёпла сустрэлі на Радзіме **Стар. 2**

Караткевіч і Кіеў. Сустрэчы праз гады
Абмеркаваны і прыняты праект помніка пісьменніку, які ўсталююць перад нашым пасольствам у Кіеве **Стар. 3**

“Пінская шляхта” на польскі манер
Рэжысёр Мікалай Пінігін зрабіў пастаноўку класічнай п’есы на варшаўскай сцэне **Стар. 4**

Цяпло сустрэч і золата каштанаў

Пад час Дзён культуры Беларусі ва Украіне з аншлагамі прайшлі канцэрты Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя Іосіфа Жыновіча ў Кіеве і Львове

Іван Ждановіч

Гастролі артысты ўспрынялі як шчодры падарунак да свята: сёлета аркестру 80 гадоў. Вярнуліся дадому ў цудоўным настроі, кранутыя шчырасцю, цеплынёй прыёму. І прафесар Міхаіл Казінец, дырыжор і мастацкі кіраўнік калектыву, народны артыст Беларусі, які амаль сорак гадоў кіруе аркестрам, з радасцю дзеліцца ўражаннямі.

— Кіеў сустракаў сонцам, шчырымі ўсмешкамі, золатам каштанаў, і гэта было цудоўна! — расказвае Міхаіл Антонавіч. — Аркестр і раней бываў на такіх адказных імпрэзах, у тым ліку ў Расіі, Кітаі. Лягчэй выступаць там, дзе нас менш ведаюць: глядача прасцей “узяць у палон”. Беларускае мастацтва, напрыклад, у Кітаі, — такая экзотыка! А з украінцамі ў нас і ў мелодыях песень, і ў мовах шмат агульнага. Мы пастараліся, каб і суседзям, з якімі часта раней страчаліся, было цікава нас паслухаць.

Гурт народна-інструментальнага кірунку — сапраўдны скарб айчыннай культуры. У аркестры Жыновіча сярод артыстаў ажно

Прафесар Міхаіл Казінец і яго аркестр — прыгожая музычная візітка Беларусі

22 лаўрэаты міжнародных і нацыянальных конкурсаў: украінцам Беларусь паказала лепшае з таго, што мае. “У першым аддзяленні гралі нашу народную музыку ў сучасных апрацоўках, у другім — музыку з усяго свету, у тым ліку Чайкоўскага, Вэрдзі, Сен-Санса... — гаворыць дырыжор. — Паказалі

і майстэрства музыкаў, і дыяпазон магчымасцяў аркестра. Мы ж выконваем любую музыку, ад класічнай з XVIII стагоддзя да нашых дзён. Цудоўна выступілі з намі і пяць адметных спевакоў нашай оперы.

Больш за дзве гадзіны ў зале Нацыянальнай оперы доўжыўся першы канцэрт.

Дырыжор задаволены: адыралі на выдатна! “Словы ўдзячнасці, захаплення гаварылі землякі, украінскія калегі, якія заходзілі за кулісы, — згадвае М.Казінец. — І мой даўні сябар і калега, народны артыст Украіны Віктар Гуцал быў проста ў захапленні ад рэпертуару аркестра, гучання, майстэрс-

тва музыкаў”. Яшчэ больш парадаваў Львоў, у Оперным тэатры таксама была перапоўненая зала. Практычна ўсё другое аддзяленне ішло праз апладысменты, зала некалькі разоў уставала. Міхаіл Казінец заўважыў: прыйшло на канцэрт шмат беларусаў, і родныя мелодыі, сугуччы былі ім вельмі даспадобы.

ВЕСТКІ

Спіс памятных дат

Адметная выстава прайшла ў штаб-кватэры ЮНЕСКА

Экспазіцыя “Іван Хруцкі: творчасць у дыялогу культур”, як паведамлі ў Міністэрстве замежных спраў, была арганізавана Пастаянным прадстаўніцтвам Рэспублікі Беларусь пры ЮНЕСКА ў супрацоўніцтве з Нацыянальным мастацкім музеем. Яна прымеркавана да 200-х угодкаў беларускага мастака, якога лічаць адным з заснавальнікаў рускага нацюрморту. Па прапанове Нацыянальнай камісіі Беларусі па справах ЮНЕСКА юбілей уключаны ў Спіс памятных дат, да святкавання якіх ЮНЕСКА далучаецца ў 2010-2011 гадах. Генеральная канферэнцыя Арганізацыі зацвердзіла спіс, які ўключае 63 знамянальныя падзеі з розных краін свету.

У Пастаянным прадстаўніцтвам Беларусі пры ЮНЕСКА паведамлі: у Спіс памятных дат уключана і святкаванне 500-х угодкаў першадрукара Івана Фёдарова, які заклаў асновы кнігадрукавання ў Беларусі, Расіі і Украіне. Летась ЮНЕСКА ўдзельнічала ў мерапрыемствах з нагоды 600-годдзя запаведнага рэжыму ў Белаежскай пушчы. У штаб-кватэры Арганізацыі ў Парыжы 23-26 чэрвеня 2009 года прайшла фотавыстава “Скарбы Белаежскай пушчы”.

ЗЯМЛЯ І ЛЮДЗІ

Чырвоная кніга Белай Русі

Ствараецца ўжо чацвёртае выданне, у якое ўвойдуць рэдкія віды дзікіх жывёл і дзікарастучых раслін нашай краіны, а таксама тыя, што знаходзяцца на яе тэрыторыі пад пагрозай знікнення

Іда Ганчаровіч

Што за кніга, хто і дзеля чаго яе стварае? Чырвоны колер, вядома ж, — сігнал небяспекі. Будзем шчырымі: неабходнасць захоўваць біяразнастайнасць жывых арганізмаў на планеце чалавечтва асэнсавала пазнавата, і па ініцыятыве навукоў-

цаў у 1934 годзе ў Бруселі было створана Міжнароднае бюро аховы прыроды. У 1948-м яно па прапанове ЮНЕСКА пераўтворана ў Міжнародны саюз па ахове прыроды (МСАП). Першым жа яго рашэннем стала стварэнне, у 49-м, пастаяннай Міжнароднай “Камісіі службы выжывання” — у

СССР гэта была Камісія па рэдкіх і знікаючых відах. Яна і займалася стварэннем анатаванага спіса жывёл, якім пагражае поўнае знікненне. Між іншым, менавіта старшыня Міжнароднай камісіі Пітэр Скот і прапанаваў, каб надаць значнасць спісу, называць яго Чырвонай кнігай. Першае выдан-

не з інфармацыяй пра 211 відаў млекакормячых і 312 відаў птушак, якім пагражае небяспека поўнага знікнення з твару Зямлі, выйшла ў 1963 годзе. Рассылалася кіраўнікам краін, у якіх складалася пагрозна для пэўнага віду сітуацыя. І дзяржава брала на сябе маральную адказнасць за

жыцці, што аказаліся пад пагрозай. Сталі з’яўляцца і нацыянальныя чырвоныя кнігі.

На жаль, Беларусь таксама нясе страты. Назаўжды знікаюць як расліны, так і некаторыя жывёлы — скажам, цяпер у нашых

лясах не сустранеш, як раней, тура, тарпана, расамуху, ляснога ката... Першая Чырвоная кніга Беларусі з’явілася ў 1981 годзе, аднатомнае выданне на беларускай мове ўключала 85 відаў дзікарастучых раслін і 80 — дзікіх жывёл. А ў двухтомнік 1993-га ўвайшло ўжо, з улікам новых крытэрыяў вызначэння статусу рэдкіх відаў, 182 віды жывёл, 180 — раслін, па 17 — грыбоў і лішайнікаў. Цяпер Чырвоная кніга Белай Русі перавыдаецца кожныя дзесяць гадоў. Яе новая, чацвёртая рэдакцыя пабачыць свет у 2013-м. → **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Самы галоўны падарунак

Творчую дэлегацыю беларусаў Цюмені цёпла сустрэлі на Радзіме

У розны час і па розных прычынах з'язджалі беларусы з Радзімы: хтосьці шукаў лепшай долі, хтосьці — прыгод і новых уражанняў... Сяліліся мы ў розных краінах, ды заўсёды застаемся беларусамі па духу і крыві. А пры выпадку імкнемся аддаць даніну павагі зямлі роднай. Вось і творчая дэлегацыя беларусаў Цюмені па запрашэнні Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур пабывала ў Беларусі з канцэртнай праграмай. Па гэты час нам цёпла ўспамінаецца беларускае лета, калі 2-га і 3-га ліпеня ў гарадку Мядзел святкавалі Дзень незалежнасці Беларусі і 66-ю гадавіну яе вызвалення ад фашысцкіх захопнікаў. Як тут не згадаць крылаты выраз: "жыццё — не тья дні, што прайшлі, а тья, што запомніліся"! Помніцца і нам, як на ўсебеларускі фэст "Пеўчае поле" сабраліся лепшыя калектывы з розных куткоў краіны. Хораша слухаць родныя песні на зямлі

Нарачанскай! Сярод калектываў быў і народны ансамбль беларускай песні "Лянок" з Цюмені, якім кіруе выдатнік асветы Расіі Клаўдзія Зуева.

Цюменцы прыехалі на фэст у якасці гасцей і годна паказалі сваё майстэрства, былі адзначаны журы, якое ўзначальваў народны артыст Беларусі Міхаіл Дрынеўскі. Асабліва было падкрэслена, што праграма ў нас — вельмі арыгінальная. Прывезлі спевакі дадому дыплом "За прапаганду і папулярнасць беларускай песні". Ды самы галоўны падарунак для ансамбля — любоў, цёплыя словы ўдзячнасці ад мядзельскіх гледачоў. Шквал апладысmentaў, несучіснае "брава!" несліся над возерам Нарач, на беразе якога праходзіў канцэрт. На наступны дзень свята доўжылася ў вёсцы Мікольцы ля помніка "Партызанам зямлі Нарачанскай": там ускладалі вянкi, быў вялікі святочны гала-канцэрт, выступаў і

Цюменскі "Лянок" прыязджаў у Беларусь з арыгінальнай мастацкай праграмай

народны ансамбль "Лянок".

А потым — Мінск. Чацвёртага ліпеня ў Цэнтральным парку імя М. Горкага на цэнтральнай пляцоўцы быў "сольнік" ансамбля "Лянок". Больш гадзіны беларускія вершы, песні, музыка гучалі са сцэны. Мне давалося быць вядучым, я распавёў пра жыццё беларусаў Сібіры, якія вядуць актыўную працу па захаванні і прапагандзе нацыянальнай беларускай культуры, звычайў, традыцый. Расказваў і пра салістаў ансамбля "Лянок". "Няўжо вы сапраўды ў Цюмені спяваеце песні на беларускай мове?.. А як папаўняеце рэпертуар?.. Адкуль такія прыгожыя беларускія строі?.." — распыталі нас потым з цікавасцю. Для многіх стала адкрыццём, што не ў Маскве ці Піцеры, а ў Цюмені ёсць такі таленавіты калектыў.

Тут варта нагадаць: таму, каб

цёплыя сустрэчы адбыліся, паспрыялі многія. Гэта камітэт па справах нацыянальнасцяў Цюменскай вобласці, камітэт па культуры Цюменскай вобласці. Была падтрымка і ад ганаровага консула Беларусі у Цюмені, старшыні суполкі "Інтэграцыя братэрскіх народаў — Саюз" Уладзіміра Шуглі, кіраўніцтва нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусь" і кіраўніцтва Дома нацыянальных культур "Будаўнік".

Ярка старонка з нашай паездкі — творчая сустрэча з народным аматарскім калектывам "Вербіца", яго кіраўніком Аляксандрам Свірскім у Доме культуры Мінскага аўтазавада. Там нібы падводзіліся вынікі візіту ў Беларусь, і мы адчулі такое яднанне душ! Нават праз тысячы кіламетраў мы, землякі, усё роўна вельмі блізкія людзі, мы

разам, мы побач. У творчым варыянце яднанне было ярка выяўлена музычным тандэмам: беларускія і рускія песні выконваліся разам двума ансамблямі. Мы атрымалі новы імпульс для далейшага развіцця, для творчых пошукаў.

Як шмат далі нам тья творчыя сустрэчы! Вярталіся мы дадому ў выдатным, крыху светла-тужлівым настроі, везлі ў сваіх сэрцах любоў і дабрыню, якімі так шчодра надарылі нас гледачы. І цяпер душы сагравае надзея: мы яшчэ сустрэнемся, яшчэ паспяваем разам сёлета на Цюменскай зямлі з ансамблем "Вербіца": у нас плануецца Дні беларускай культуры. Хочацца верыць, што такія сустрэчы стануць традыцыйнымі.

Уладзіслаў ТАТАРЫНЦАЎ, начальнік аддзела беларускай культуры Дома нацыянальных культур "Будаўнік" г.Цюмень

ПРАЕКТЫ

Строгая экспертыза

У памежных краінах станоўча ацанілі справаздачу аб уздзеянні на навакольнае асяроддзе будучай Беларускай АЭС

Беларусь спачатку падрыхтавала справаздачу аб ацэнцы ўздзеяння на навакольнае асяроддзе будучай АЭС (па-руску: оценка воздействия на окружающую среду — ОВОС), а потым і правяла кансультацыі па гэтых матэрыялах з Украінай, Польшчай, Літвой, Латвіяй, Аўстрыяй, а таксама накіравала дакументы ў Расію. Як паведаміў кіраўнік упраўлення дзяржаўнай экалагічнай экспертызы Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Аляксандр Андрэеў, суседнія краіны ў цэлым станоўча ацанілі гэту справаздачу. "Першай адказала Расія, мы атрымалі ад яе спецыялістаў ліст, у якім гаворыцца, што краіна задаволена нашай ацэнкай, ніякіх заўваг не мае", — прайнфармаваў А.Андрэеў. Украінскі бок таксама станоўча

Такой бачаць Беларускаю АЭС праекціроўшчыкі

адгукнуўся на работу, зробленую беларускімі экспертамі. Практычна ніякіх сур'ёзных пытанняў не паўстала і пры ўзгадненні матэрыялаў справаздачы з экспертамі астатніх краін.

У той жа час некаторыя прэрэканні былі з боку грамадскасці

Украіны, Літвы і Аўстрыі, дадаў А.Андрэеў. "Размова не ішла пра нейкіх тэхнічных заўвагі, грамадскасць гэтых краін у цэлым супраць развіцця атамнай энергетыкі ва ўсім свеце, у тым ліку ў Беларусі", — растлумачыў ён.

Нагадаем, што Мінпрыроды завяршыла дзяржаўную экалагічную экспертызу справаздачы аб ацэнцы ўздзеяння на навакольнае асяроддзе будучай АЭС. Дакументы, падрыхтаваныя па выніках экспертызы, перада-

екта АЭС.

У Беларусі плануецца пабудаваць АЭС магутнасцю каля 2,4 тысячы мегават. Мяркуецца, што атамная электрастанцыя будзе пабудавана на Астравецкай пляцоўцы на Гродзеншчыне. Увод першага энергаблока чакаецца ў 2016-м, другога — у 2018 годзе. Станцыя будзе будавацца па праекце інстытута "Атамэнергапраект" з Санкт-Пецярбурга. Генпраддзячам, як плануецца, выступіць расійская кампанія "Атамбудэкспарт", падкантрольная "Расатаму".

Дарэчы. Супрацоўнікі Аб'яднанага інстытута энергетычных і ядзерных даследаванняў — "Сосны" Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі на нядаўняй прэс-канферэнцыі паведамілі: *папярэдні кошт будаўніцтва Беларускай АЭС складзе каля двух з паловай тысяч долараў за 1 кілават устаноўленай магутнасці. Такая цана адпавядае сусветнай практыцы. Усяго ж на будаўніцтва АЭС у 2011-15 гадах плануецца накіраваць 3 мільярды долараў, і потым яшчэ больш за 6 мільярдаў да 2020-га.*

БЕЛАРУСКАЯ МАРКА

Машыны "Амкадора" прыдатныя ўсюды

Новыя палі "Амкадора"

Іван Івануў

Вытворца арыгінальнай тэхнікі пашырае сваю прысутнасць у Расіі

Як вядома, на розных кантынентах можна сустрэць сёння трактары "Беларусь", аўтамабілі і аўтобусы з лагатыпам "МАЗ" на капоце. Цяпер да пазнавальных "знакаў прысутнасці" беларускіх машынабудаўнікоў у замежжы ўсё актыўней далучаецца тэхніка акцыянернага таварыства "Амкадор". Толькі за першую палову года, як паведамілі ў яго прэс-службе, больш за 300 адзінак універсальных пагрузчыкаў, іншых сучасных машын пастаўлена ў Расію. А яны вельмі патрэбныя на складах, у палях, пры лесанарыхтоўках — у самых розных сітуацыях, калі трэба перамяшчаць немалыя грузы.

Увогуле ж сёлета "Амкадор"

з уласцівай яму наступальнасцю асвойваў палі расійскага аграпрама. Прадукцыя з маркай "Зроблена ў Беларусі" была прадстаўлена аграрыям Татарстана, Алтайскага краю, Варонежскай і Амурскай абласцей. Заключным акордам такіх "гастроляў" па расійскіх палях стаў удзел "Амкадора" ў сельскагаспадарчым форуме "Поле Нечарназем'я 2010" ў Ленінградскай вобласці. Беларусы паказвалі лепшае з таго, што ўжо выпускаюць, і знаёмілі расійскіх аграрыяў з новымі распрацоўкамі канструктараў. Захапленне выклікае, напрыклад, універсальны пагрузчык, да якога падыходзяць шматлікія рабочыя прыстасаванні, прычым іх вельмі хутка змяніць. Сёлета ўпершыню дэманстраваліся пагрузчык, які падымае 5 тон і спецыяльна прызначаны для работ па нарыхтоўцы сенажу.

ЛЁСЫ

Благаслаўленне ад Скарыны

Беларуска Эля і англічанін Джым пазнаёміліся ў Полацку — дзякуючы 500-гадоваму юбілею асветніка і першадрукара. Нядаўна яны адзначалі чарговы Дзень першага спаткання

Іван Ждановіч

Ці памятаеце: у верасні ў Францыска Скарыны былі 520-я ўгодкі. Між іншым, некаторыя навукоўцы сцвярджаюць: будучы першадрукар быў пахрышчаны ў полацкай царкве як Георгій (а Францыск, Францішак — гэта, кажучы, пазнейшае, цэхавае імя сярод рамеснікаў-друкароў), і дзень нараджэння яны святкуюць на Юр'я-Георгія, у красавіку. Ды не будзем удавацца ў дэталі, пакінем спрэчкі архівістам. І згадаем: на пачатку верасня ў Полацку ў 1990-м шырока святкавалася 500-годдзе Скарыны. Сабралася шмат гасцей, навукоўцаў з усяго свету.

І менавіта ў той юбілей Скарына, па сутнасці, і звёў у Полацку мінчанку Элю з яе Джымам. На той час Эля Зянькова, маючы адукацыю філолага, папрацавала ўжо ў школе і выкладала рускую мову як замежную для курсантаў з-за межаў Саюза ў адным прэстыжным ваенным вучылішчы. Падпрацоўвала і ў замежнай рэдакцыі Беларускага радыё, робячы рэпартажы па-беларуску. А летам 90-га Эля Віктараўна з'ездзіла ў Крым, дзе цудоўна адпачыла і за-

гарэла, ды, як сама жартуе, і “ўтрая танейшай была”. Вярнулася — яе на вялікае свята ў Полацк, па рэпартаж пасылаюць. Месцаў у полацкім гатэлі, праўда, не было, ды ці перашкода гэта для чалавека, народжанага пад знакам Авена? “Для вас месца знойдзецца...” — урэшце пачула яна ў тэлефоннай трубы голас старшыні Навалоцкага гарвыканкама.

Далей паслухаем Элю. “Было ўрачыстае адкрыццё свята, вялікі прэзідыум, — а я ж нікога не ведаю! І бачу: чалавек з белага галавой. А гэта хто? Мясцовы журналіст кажа: нашчадак Скарыны. Тут якраз аб'яўляюць — будзе выступаць прафесар Джым Дынглі з Лондана, і гэта для мяне, для рэпартажу што трэба. Бачу: ідзе да мікрафона гэты, з белага галавой. А там, як вядома, быў іншы нашчадак, Стэнлі Скарына з Канады. Карацей — неразбярэха, а ён яшчэ і па-беларуску загаварыў! Я падумала: мама мая дарагая! Нашчадак, прафесар, па-беларуску гаворыць!.. Запісала ўсё-ўсё. А пазней быў прыём, банкет, на які паклікалі гасцей, начальства, спонсараў свята і журналістаў. Уявіце сабе: прарыў у зносінах з замежжам! Гэта ж яшчэ Саюз,

Эля Дынглі на выставе кветак у паўночным лонданскім раёне Фінчлі

і больш за год да Белаўежскай пушчы... Там мы з Джымам і пазнаёміліся. Дарэчы, я ўзяла ў яго інтэрв'ю, але палова не запісалася. Ці нельга, папытала, запісаць яшчэ? Мы абмяняліся адрасамі. Нешта ў мяне тады ёкнула — і ўсё. Бо я ніколі не верыла ў каханне з першага погляду. Ніколі! І мы пачалі пісаць адзін аднаму лісты, з інтэрвалам у 2-3 дні. Ні я, ні Джым ніколі столькі не пісалі — ні да, ні пасля. А ліст ішоў дзён 20 тады з Вя-

лікабрытаніі, ад нас — увогуле дзён 40”.

Прафесар Адам Мальдзіс, які таксама з цікавасцю слухае ўспаміны Элі, заўважае: эх, той эпістальны раман выдаць бы цяпер! “А што, гэта так класна, на пяці мовах усё, — падхоплівае Эля Дынглі. — Там жа такія нюансы! Мы з год дасылалі адзін аднаму лісты, і ўрэшце закахаліся па перапісцы. І прыйшлі да высновы, што жыць адзін без другога не можам...”

Мінула 20 гадоў... Цяпер у сям'і старшыні Англа-беларускага таварыства Джыма Дынглі і ягонай жонкі Элі растуць дзве дачкі: Алена і Аляксандра-Вікторыя, ім па 15 і 17 гадоў. Эля працуе ў прыватнай школе ў Кентэрберы — “стараўнім, напоўненым утульнасцю горадзе ў Англіі, у графстве Кент”, як сцвярджаюць энцыклапедыі. Эля, трапіўшы ўпершыню ў Англію, чула мову як “незразумелы шум мора”, цяпер цудоўна яе асвоіла і

выкладае англійскую для замежнікаў. У яе вучнях былі арабы, тайваньцы, тайцы, украінцы, французы, немцы, іспанцы, партугальцы і нават бразільцы. Зрэшты, ёй без розніцы, каго навучаць. У сям'і Дынглі цесныя сувязі з беларускай дыяспарай у Вялікабрытаніі. Эля згадвае, што “айцец Аляксандр Надсан хрысціў нашых дачок, яны ўніяткі. Дарэчы, хросная нашай Алены — Лёля Міхалюк, яна жыве ў Манчэстэры, узначальвае ЗБВ — згуртаванне беларусаў Вялікабрытаніі. Кожны год мы ездзім на Купалле, якое праводзіцца ў паўночным Лондане, у Фінчлі, скачам там цераз вогнішчы”. На пытанне, ці наведвае яе часам настальгія, Эля ўсміхаецца: “А чаму ж я тут, у Мінску!..” І тут жа дадае: “Я думаю, што і Джым па Беларусі смяю. Помню, быў тут два тыдні — вярнуўся малады і ўвесь свеціцца. “Спадабалася?” — пытаю. Ён: “Ой, спадабалася! Мінск — такі прыгожы горад, такі чысцюткі...” І калі ён доўга сюды не едзе — ужо сумуе...” А Полацк для нас увогуле святое месца, бо там мы сустрэліся з Джымам”. Я б толькі дадаў: пры благаслаўненні Францыска Скарыны...

ПАМЯЦЬ

Караткевіч і Кіеў. Сустрэчы праз гады

Абмеркаваны і прыняты праект помніка пісьменніку, які ўсталююць перад нашым пасольствам у Кіеве

Адам Мальдзіс

Як вядома, помнікі яму ўжо стаяць у Оршы, дзе пісьменнік нарадзіўся, і Віцебску, які Караткевіч вельмі любіў і на тэатральнай сцэне якога пастаўлены тры п'есы з чатырох ім напісаных. Камень, што засведчыў узвядзенне трэцяга помніка ў гонар аўтара, якога сёння называюць класікам, у канцы мінулага года быў закладзены міністрамі культуры дзвюх краін каля ўваходу ў наша пасольства ў Кіеве. Чаму менавіта там? Раней, чым у Мінску, раней, чым у Рагачове — караткевічавым Болдзіне, дзе ў хаце дзядзькі Грыневіча былі напісаны многія яго творы?

У тым, як многа значыла Украіна для Караткевіча і ён для Украіны, як сардэчна любілі яго кіяўляне, я пераканаўся позней вясной 1979 года ў час Міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай славянскім культурам. Праводзілася

яна пад эгідай ЮНЕСКА ў Кіеве ў час, калі ўжо адцвілі каштаны, жыва апісаныя ў яго аповесці “Лісце каштанаў”, ды раскашавалі ружы. Жонка Уладзіміра Сямёнавіча, Валянціна Браніславаўна, выступала там з дакладам пра падрыхтоўку у АН БССР сямітомніка “Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі”, мая ж тэма была звязана з узаемадзеяннем літаратур.

— Выдатна! — казаў Валодзя. — Пакуль вы будзеце там засядаць, я нарэшце сустрэнуся з універсітэцкімі аднакурснікамі. А потым разам будзем па-казацку вячэраць у “Куранях”.

Але “Курані” з дужа смачнымі баршчом і варэнікамі былі адкладзены на пазней. У першы ж вечар ён павёў нас да помніка Уладзіміру-Хрысціцелю, у гонар якога Караткевіч і быў названы. Помніца, на беразе Дняпра, глядзячы кудысьці на поўнач, у бок роднай Оршы, пісьменнік

сказаў: “Усе мы выйшлі адсюль. Усе тры нашы літаратуры. Прыйдзе час — і мы нармальна глянем на хрышчэнне”.

Назаўтра Уладзімір Караткевіч пайшоў з намі на пасяджэнні. Адны даклады хваліў, з іншымі не пагаджаўся. На кожным кроку сустракаў аднакурснікаў, знаёмых па Кіеўскім універсітэце. Засталіся ў памяці перакладчык валодзіных твораў на ўкраінскую мову Карла Скрыпчанка, славак Мольнар, у якога Караткевіч выйграў пары, звязанае з творчасцю Шаўчэнкі. А жонка Скрыпчанкі Ганна Зотаўна тут жа запрасіла нас у музей Тараса Шаўчэнкі. Уладзімір Сямёнавіч паводзіў сябе там як дасканалы знаў-

ца творчасці Кабзара: расказваў невядомыя эпізоды пра яго сувязі з Беларуссю, раіў змяніць некаторыя экспанаты ці подпісы пад карцінамі. І яго слухалі! А на адыход усе ўтраіх мы атрымалі па “Кабзару”.

Яшчэ праз дзень мы пайшлі да трамвайнага спуску ля ўніверсітэта, дзе з Караткевічам здарылася дзіўная гісторыя. Аднойчы, перад стыпендыяй, ён ехаў на трамваі без білета. Кандуктарка ראшуча высадыла яго перад спускам — і ён, аддаляючыся, раптам пачуў за сабой магутны грукат. Гэта трамвай сышоў на паравоце з рэек, цалкам урэ-

заўся (“увайшоў, нібы нож у масла”) у браму пасярэдзіне мураванага дома. Тады ў жывых з пасажыраў не засталося амаль нікога...

— Табе тут, аспід, — жонка так жартам называла Валодзя, — калі-небудзь помнічак паставяць...

—Толькі не тут, — Уладзімір Сямёнавіч, усхвалявана закурваючы “беламорыну”, прымаў правілы гульні. — Лепш ужо ў тым двары, дзе пасля вайны жыў я ў цёткі і дзе буяна цвілі каштаны.

Але тады, у брэжнеўскай застоі, нават легуценны Караткевіч не мог і ў марах дапусціць думку, што праз пару дзесяцігоддзяў незалежная Беларусь адкрые ў Кіеве сваё пасольства, а перад ім паўстане яго бронзавая постаць. Сёлета ўвесну прайшоў першы тур канкурсу, было прадстаўлена каля дваццаці праектаў, і адзін выбралі для дапрацоўкі. А нядаўна скульптары, жывапісцы, пісьменнікі,

журналісты, грамадскія дзеячы ўважліва аглядзелі новы варыянт работы Канстанціна Селіханавы і Алега Варвашэні ды аднагалосна пацвердзілі: Караткевіч у іх атрымаўся падобным, узвышаным.

На пасяджэнні журы я згадаў тыя шматлікія жыццёвыя творчыя ніткі, што звязваюць Караткевіча з Украінай. А калі ўзважыць усё напісанае ім, у тым ліку па-украінску, то смела можна лічыць яго пісьменнікам не толькі беларускім, але і ўкраінскім, і рускім. А на адыходным папрасіў у скульптараў даслаць у “Голас Радзімы” эксклюзіўны, як сёння гавораць, здымак скульптуры. Ён перад вамі.

Р. С. Што ж датычыцца помніка Караткевічу ў Мінску, то варыянты яго размяшчэння таксама абмяркоўваліся пад час пасяджэння журы. Згадвалася, што ў апошнія месяцы жыцця, калі пісьменнік жыў ля тэатра імя Янкі Купалы, ён часта выходзіў у скверы, сядзеў каля фантана на лаўку, а да яго, ведаючы пра гэта, прыходзілі сябры, пачаткоўцы з рукапісамі... То чаму б і цяпер не падысці да бронзавага ўжо Караткевіча, не прысесці побач з ім, не пагаварыць у думках?!

“Пінская шляхта” на польскі манер

Рэжысёр Мікалай Пінігін зрабіў пастаноўку класічнай п’есы на варшаўскай сцэне

Прэм’ера “Пінскай шляхты” Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ў пастаноўцы беларускага рэжысёра Мікалая Пінігіна адбылася на сцэне варшаўскага тэатра “Рампа” 30 верасня. Пра гэта паведаміла прэс-сакратар Міністэрства культуры Беларусі Святлана Шыцікава. Плануецца, што новы спектакль стане рэпертуарным, у ім будуць іграць польскія акцёры, галоўную ж ролю выконвае заслужаны артыст Беларусі Віктар Манаеў. Над спектаклем таксама працавалі мастак-пастаноўшчык Вольга Мацкевіч і кампазітар Мікалай Зубрыч. Праект рэалізаваны пры падтрымцы міністэрства

культуры Беларусі і Польшчы.

Цікава, што за некалькі дзён да прэм’еры Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паказаў на сцэне “Рампы” свой варыянт спектакля “Пінская шляхта”: ён ужо ідзе на Купалаўскай сцэне. У далейшым плануецца творчы абмен паміж Беларуссю і Польшчай: акцёры-купалаўцы будуць іграць у дэкарацыях варшаўскага тэатра, а польскія акцёры — на сцэне і ў дэкарацыях тэатра Купалаўскага.

Між іншым, гэта ўжо не першы польска-беларускі тэатральны праект. Яркі прыклад такога супрацоўніцтва — работа знакамітага польскага рэжысёра

БЕЛТА

Акцёры Ганна Хітрык і Віктар Манаеў у спектаклі “Пінская шляхта” акадэмічным драмтэатры імя М.Горкага.

Кшыштафа Занусі з беларускімі акцёрамі. Яны, нагадаем, ігралі ў міжнародным тэатральным праекце пад назвай “Дзева і Смерць” па п’есе Арыэля Дорфмана. Беларускія тэатралы мелі магчымасць атрымаць асалоду ад спектакля 21 верасня ў Нацыянальным

будуць развівацца беларуска-польскія стасункі і ў сферы кінамастацтва — пра гэта гаварылі нядаўна на сустрэчы міністр культуры Беларусі Павел Латушка і Кшыштаф Занусі.

РЫТМЫ спрадвечнага сяброўства

Пётр Арэшка

Лепшыя музыканты-перкусіяністы з Польшчы, Германіі, Літвы і Беларусі ігралі ў Мінску

На заканчэнне сезону грамоў і навалніц у Вялікай зале Белдзяржфілармоніі паказвалі майстэрства ўдарнікі музычнага мастацтва. Гэта другі міжнародны фест “DAY of Percussion in Belarus”, канцэрт меў назву “GRIG-PERCUSSION запрашае сяброў”. “У Мінску гралі лепшыя музыканты-перкусіяністы з Польшчы, Германіі, Літвы і, вядома ж, Беларусі, — гаворыць музыкант, кіраўнік праекта Ігар Аўдзееў. — Было што паслухаць і на каго паглядзець. Ігралі серб Нябойша Йован Жыўкавіч — ён добра вядомы ў свеце кампазітар, інструменталіст, прадстаўнік фірмы YAMAHA, Цэзарый Конрад — лепшы джазавы барабаншчык Польшчы, Павел Гонтар — папулярны ў Літве і за яе межамі ўдарнік-шоўмэн, Станіслаў Скачыньскі — прэзідэнт Польскай перкусійнай асацыяцыі, прафесар Варшаўскай акадэміі музыкі.

Беларусь прадстаўляў ансамбль “GRIG-PERCUSSION”, якім кіруе Ігар Аўдзееў. Непаўторную ноту прыўнесла ў канцэрт і піяністка Таццяна Старчанка з Белдзяржфілармоніі.

ПА РОДНЫМ КРАІ

У госці да графа Чапскага

Уладзімір Румянцаў

Артысты тэатра оперы і балета вандравалі да былой сядзібы графа Караля Чапскага ў Прылуках на веласіпедзе

Сёлета — 150 гадоў з дня нараджэння Караля Яна Аляксандра Гутэн-Чапскага. Ён быў губернатарам Мінска з 1890 па 1901 год, шмат зрабіў для развіцця гарадской інфраструктуры.

Тут да месца будзе згадаць, што род графаў Гутэн-Чапскіх пакінуў па сабе добрую памяць на нашай зямлі. Сядзібы ў Прылуках, Станькаве належалі Эмерыку Чапскаму, які праславіўся як грамадскі дзеяч (быў, у прыватнасці, віцэ-губернатарам Наўгародскай і Пецярбургскай губерняў), нумізмат і калекцыянер, а таксама яго нашчадкам, сынам Юрыю і Каралу.

Галавой Мінска стаў Караль, малодшы сын Эмерыка. Гэта, як сведчаць дакументы, быў таленавіты эканаміст, прадпрымальнік. Першы трамвай на коннай цязе, першая электрастанцыя, шэраг прадпрыемстваў пачалі працаваць у Мінску дзякуючы яго намаганням. Увогуле ж роду Гутэн-Чапскіх належаў цэлы адміністрацыйна-гаспадарчы комплекс “Станькаўскі ключ”, які на мяжы XIX–XX стагоддзяў меў значны ўплыў на жыццё Мінска і Мінскай губерні.

Цяпер энтузіясты з народнага гісторыка-краязнаўчага аб’яднання “Прылуцкая спадчына” вядуць гістарычны летапіс былых сядзіб Прылукі і Станькава, арганізуюць выставы, распрацоўваюць

праекты рэстаўрацыі помнікаў. У лістападзе 2008 года, напрыклад, шырока адзначалася 180-годдзе з дня нараджэння графа Эмерыка Чапскага. Сёлета ж — юбілей у яго знакамітага сына.

Гэтыя падзеі, самі графскія мясціны прыцягваюць у Прылукі і Станькава турыстаў. Арыгінальную вандроўку здзейснілі нядаўна артысты Вялікага тэатра оперы і балета — яны ўдзельнічалі ў веларабегу, прысвечаным 150-м угодкам Караля Яна Аляксандра Гутэн-Чапскага. Старшыня прафсаюза нага камітэта тэатра Андрей Кухарэнка удакладніў, што старт веларабегу даўжынёй 20 кіламетраў быў з мінскай вуліцы Кіжаватава. А фінішавалі артысты і працаўнікі тэатра ў Прылуцкім памесці графа Караля Чапскага ў Мінскай вобласці. Потым была цікавая экскурсія. Вандроўка ўдалася!

УЛАДЗІМІР РУМЯНЦАЎ

Чырвоная кніга Белай Русі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Важная дэталі: калі від устойліва аднаўляе сваю колькасць і няма пагрозы яго знікнення, то ён можа быць і выкраслены з Чырвонай кнігі ці зменены ў статусе захавання. Так адбылося з белавежскім зубрам. Сёння, дарэчы, ён мае падвойны статус. Як расказала начальнік упраўлення біялагічнай і ландшафтнай разнастайнасці Мінпрыроды Наталля Мінчанка, “нават пры вельмі добрых лічбавых паказчыках белавежскага зубра пытанне аб яго выключэнні з Чырвонай кнігі ў бліжэйшай перспектыве не ставіцца”. Спецыялісты вымушаны рэгуляваць колькасць “гаспадароў пушчы”: распладзіўшыся, яны знішчаюць сельгасугоддзі, прычыняюць вялікую шкоду лясной гаспадарцы. Таму праводзіцца селекцыйны адбор, і старыя зубры, якія ўжо не могуць даць патомства, выбракоўваюцца. У аматараў палявання з’явілася магчымасць мець адметны трафей.

У Беларусі абнаўленне спісаў жывёл і раслін, якія падлягаюць ахове, адбываецца штогод. Цяпер навукоўцы-заолагі, напрыклад, вырашаюць, ці ўключаць у новую рэдакцыю кнігі еўрапейскую норку, грабяністага трытона. А батанікі прапанавалі ўнесці туды 14 новых відаў, частка з якіх упер-

шыню выяўленыя ў Беларусі. Як патлумачыла Наталля Мінчанка, такія прапановы паступаюць не з-за пагаршэнне асяроддзя, дзе жывуць гэтыя віды, а таму, што паляпшаецца фінансаванне навуковых даследаванняў, ёсць магчымасці праводзіць палявыя даследаванні, рыхтаваць спецыялістаў. “Мы пастаянна праводзім маніторынг навакольнага асяроддзя, параноўваем яго стан з тым, што маюць нашы суседзі ці ў больш аддаленых краінах — у нас нармальна, стабільная сітуацыя. Так, некаторыя хістанні колькасці ёсць. Але гэта нармальна, бо жывёльны і раслінны свет — дынамічная сістэма, яна залежыць ад шматлікіх фактараў. Прыкладам, змяненне гідралагічнага рэжыму вадаёмаў з-за хуткага раставання снегу ў вясновы перыяд у апошні час прывяло да таго, што яны не паспяваюць напоўніцца вадой, і гэта можа ўплываць на працэс размнажэння жывёл”.

Ці будуць уключаны новыя віды ў новую рэдакцыю Чырвонай кнігі? Рабіць на гэты конт нейкія прагнозы пакуль ранавата, лічыць Наталля Мінчанка. Цяпер спецыялісты Мінпрыроды ў цесным кантакце з вучонымі з Акадэміі навук праводзяць маніторынг занесеных у Чырвоную кнігу раслін і жывёл.